

Till:

Region Blekinge
Kultur och bildning
371 81 Karlskrona

kulturochbildning@regionblekinge.se

Stockholm 14 april 2021

KLYS remissyttrande över regional kulturplan för Blekinge 2022-2025

KLYS har tagit del av Region Blekinges remissversion av regional kulturplan för perioden 2022-2025 (dnr 2020/00390), och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattande punktlister med KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill uppmärksamma Region Blekinge på att det i regeringens konstnärspolitiska utredning som presenterades våren 2018 konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".¹ Något som fortfarande år 2021 är aktuellt att beakta, inte minst mot bakgrund av pandemin. Vi vill i sammanhanget påminna om KLYS förslag till regionalt krispaket för kulturen², som fortfarande är högst relevant, med förslag till nödvändiga åtgärder för en sund och hållbar återstart av kulturen i landets regioner.

Här i rutan nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

¹ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

² KLYS regionala krispaket finns här: <https://www.klys.se/wp-content/uploads/2020/04/KLYS-f%C3%B6rslag-till-regionalt-krispaket-f%C3%B6r-kulturen-200417.pdf>

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Övergripande synpunkter

Region Blekinges remissförslag till ny kulturplan för 2022-2025 är inte helt lätt att analysera och bedöma, och det är svårt att sätta fingret exakt på vad detta beror på. Främst gäller det nog frågan om denna plans funktion i praktiken. Det är ett välskrivet, välstrukturerat och informativt dokument, där regionen pedagogiskt förklarar kulturpolitiken och planens roll i relation till regionala utvecklingsfrågor, Agenda 2030 och infrastruktur på både regional, interregional och nationell nivå. Återkopplingen till tidigare kulturplaners arbete med konkreta exempel är bra och tydlig. Det saknas dock i texten hänvisningar till eventuella handlingsplaner för insatser under planperioden. Nulägesbeskrivningarna av regionens kulturliv är ingående, men avsiktsförklaringarna om vad regionen vill göra under planperioden är trots vältaligheten ofta diffusa i sak och väcker frågor snarare än besvarar dem för läsaren.

Med konstnärspolitiska glasögon ser KLYS däremot övergripande mycket positivt på remissförslaget och välkomnar regionens jämförelsevis höga konstnärspolitiska ambition. KLYS sätter stort värde på att regionen betonar *konstens egenvärde* och *principen om armlängds avstånd*, samt att regionens uttalade avsikt för planperioden är att stärka förutsättningar för professionella kulturskapare att bo, verka och utvecklas i Blekinge. De professionella kulturskaparnas roll i kulturlivet betonas i två av de tre kulturpolitiska utgångspunkterna som ska gälla för regionens hela kulturutveckling, vilket är mycket bra.

På det stora hela är kulturplanen ändå föredömligt utförd och följer normen för kulturplaner. Generellt i avsnitten om konstområdena saknar KLYS dock en inriktning och struktur för vad Blekinge faktiskt ska göra och uppnå inom varje område. Det finns många behov som är omnämnda och det är mycket som ska stärkas på olika sätt men en konkret "att göra"-lista saknas kopplat till alla formuleringar. Planen

skulle må bra av att gå igenom av en redaktör som sammanställer, strukturerar och lyfter fram vad planen vill uppnå, eller vad som i sak ska kopplas till kommande mer konkreta årshandlingsplaner. Samverkan är ett ord som omnämns flertalet gånger i planen, men det saknas dels skarpa mål med denna samverkan, dels redogörelse för vilka parter som har ansvar i praktiken, och dels Region Blekinges roll jämte de olika parterna som ska samverka.

I stort sett samtliga konst- och kulturområden som är centrala för KLYS finns med i planen. Dock saknas det skrivningar om *cirkus/nycirkus* samt *dramatik*, vilket väcker frågan om regionen bara har missat att få med skrivningar om dessa områden i planen eller om det faktiskt är så att dessa områden inte alls planeras ingå i Blekinges kulturutvecklingsarbete för kommande planperiod.

KLYS finner det något förvirrande med uppdelningen av avsnittsrubrikerna *Bild och form* (s. 16-18) samt *Slöjd och konsthantverk* (s. 33-34), eftersom gränsdragningar mellan formkonst och konsthantverk riskerar att bli godtyckliga och kanske inte alltid går att göra rättvisa. Läsaren ska inte behöva undra vilken sorts formkonst som hör till vilket avsnitt. Här bör regionen strama upp struktur och skrivningar till slutversionen.

KLYS ser positivt på att *litteratur* är ett eget verksamhetsområde självständigt från biblioteksverksamheten, men kanske kunde även läsfrämjande insatser åtskilts från litteratur som konstform i dispositionen för att renodla instrumentella respektive konstnärliga perspektiv på litteratur.

Beträffande konstformer som ligger utanför samverkansmodellens förordning brukar ofta kulturplaner de senaste åren lyfta *dataspel* och *spelutveckling*. Spelutveckling nämns kortfattat i avsnittet om film och rörlig bild, vilket borde disponeras på ett bättre vis, förslagsvis med en egen rubrik.

KLYS kommentarer och förslag:

- Bra hur planen betonar kulturens egenvärde och armlängds avstånd, samt att kulturskaparna lyfts fram som utgångspunkt för regionens kulturutveckling.
- Det saknas skrivningar om konstområdet *cirkus/nycirkus* samt *dramatik*.
- Svårt och delvis missvisande med uppdelningen av formkonst och konsthantverk i olika avsnitt.
- Skrivningarna om *spelutveckling* borde stå under en egen rubrik.
- Konkretion saknas ofta och skrivningar om planens ambitioner kopplas till årshandlingsplaner.
- Planen bör granskas av en redaktör som strukturerar mer och lyfter fram vad planen vill uppnå.

3 Begrepp och definitioner

KLYS välkomnar hur Region Blekinges kulturplan är relativt konsekvent i begrepps användningen när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. Förutom några få tveksamheter finns det inte mycket att invända här. I avsnittet om kulturella och kreativa näringar på sidorna 48-49 talas det om *konstskapare* och *konstskapande* vid sidan av kulturskapare och kulturskapande. Denna begreppsliga dubbelhet verkar inkonsekvent och blir något förvirrande och bör åtgärdas.

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

Kulturell mångfald

KLYS ser mycket positivt på hur regionen i avsnittet "Allas tillgång till konst och kultur" (s. 51) understryker vikten av att främja den kulturella mångfalden i kulturlivet, och att även *Unescos* mångfaldskonvention lyfts fram. Jämfört med många andra regionala kulturplaner hör skrivningarna i Blekinges kulturplan om kulturell mångfald till de mest utförliga som KLYS har läst. Särskilt värdefullt är hur konstnärligt skapande, produktion, spridning, distribution och nyttjande av kultur betonas i sammanhanget.

Begreppet *konstnärspolitik*

Ordet *konstnärspolitik* förekommer på ett ställe (sid 46) i Blekinges kulturplan, men ordets innebörd förklaras inte närmare i sig. I stället använder regionen begreppet *konstpolitik* som en synonym, och gör en definition på sidan 6. KLYS ser gärna att ordet *konstpolitik* byts ut mot det mer vedertagna och korrekta ordet *konstnärspolitik*, vilket är det begrepp KLYS och många andra aktörer inom kulturpolitiken använder som samlande begrepp för den begreppsdefinition som Blekinge gör gällande i planen på sidan 6. Ordet *konstpolitik* är besläktat med ord som *filmpolitik* och *musikpolitik*, som handlar om politik för specifika konstområden.

Konstens/kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

KLYS välkomnar att Blekinge i sin kulturplan är noga med att lyfta en rad konstnärspolitiskt viktiga begrepp så som *kulturens egenvärde*, *konstnärlig kvalitet*, *konstnärlig frihet* och *yttrandefrihet*. Vi utvecklar våra synpunkter om detta i avsnitt 5 nedan.

Uttrycket "kulturskaparnas förmågor"

I Blekinges kulturplan är ett av de tre övergripande regionala kulturpolitiska målen som presenteras på sidan 12 formulerade så här:

"Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge".

Denna skrivning används genomgående i planen och återkommer alltså på ett stort antal ställen. Vad KLYS kan utläsa att regionen menar med uttrycket "kulturskapares förmågor" i detta sammanhang, är att ordet används i betydelsen kulturskapares kompetenser eller yrkeskompetenser.

Emellertid kan ordet "förmåga" inte ses som synonymt med ordet "yrkeskompetens"; det är exempelvis inte legio att tala om en läkares eller en elektrikers yrkeskompetens som "en förmåga". Skrivningarna med "kulturskapares förmågor" blir därför missvisande och i sig degraderande av yrkesverksamma kulturskapares kompetenser/yrkeskunskaper. KLYS uppmanar regionen att justera samtliga dessa skrivningar i planen och i stället skriva: "Kulturen och kulturskaparnas (yrkes)kompetenser tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge".

KLYS kommentarer och förslag:

- Överlag bra begreppsanvändning i planen gällande professionella kulturskapare.
- Mycket tydliga skrivningar om begreppet *kulturell mångfald* och hur regionen övergripande ska främja förutsättningarna för samtliga konstområden i praktiken.
- Var konsekventa i planen och använd det mer korrekta ordet *konstnärspolitik* i stället för *konstpolitik*.
- Föredömligt hur regionen i planen lyfter ett flertal konstnärspolitiskt viktiga begrepp.
- Ändra uttrycket "kulturskapares förmågor" till "kulturskapares (yrkes)kompetenser" genomgående i planen enligt ovan.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS värdesätter att Region Blekinge sedan ett par år tillbaka har en konstområdesövergripande referensgrupp för regionens fria kulturliv, som regionens kulturförvaltning och kulturnämnd löpande tar inspel ifrån. Det är föredömligt hur planen lyfter fram samråd med kulturskapare på flera ställen, men nog kunde detta samrådsförfarande som beskrivs på sidan 48 ges en egen underrubrik i avsnittet om professionella kulturskapare.

Generellt om KLYS syn på regionala samråd med kulturskapare

Enligt kultursamverkansmodellens förordning ska de regionala kulturplanerna tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället". Att använda sig av professionella kulturskapare som **experter på sina konstområden** är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar dock för att dialoger sker i formaliserad, gärna **konstområdesövergripande** form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.

KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam. Vi ser gärna att en dialogrepresentant för ett konstområde är medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan³.

KLYS verkar också för att samrådets deltagare arvoderas för varje möte och har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med KLYS medlemsorganisationer. Se KLYS broschyr *Att ta betalt*⁴. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS justerat upp arvodet, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

KLYS vill understryka att det är viktigt att dialoggruppen omfattar och representerar dels kulturskapare från det fria kulturlivet, dels anställda vid kulturinstitutioner i regionen, och om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i regionen får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS vill påminna om vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentarer och förslag:

- Ge gärna egen rubrik till avsnittet om samrådsarbetet med kulturskaparna.
- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

³ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

⁴ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

- Representanter för konstområden i dialogerna bör vara medlemmar i KLYS-organisationer.
- Ta hjälp av *KLYS samrådsguide*, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med regionens professionella kulturliv.

5 Kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter

Blekinges kulturplan har en pedagogisk tydlighet i sin redogörelse för den regionala kulturpolitikens roll, mål och relation till övergripande regionalt utvecklingsarbete, samt till den formaliserade interregionala samverkan om kulturlivet i Sydsverige. KLYS sätter stort värde på att kulturskaparnas roll lyfts fram i två av de tre övergripande regionala målen för kulturpolitiken och kulturplanen i Blekinge för kommande planperiod.

I planen finns det anmärkningsvärt många skrivningar som poängterar ”barn och unga” eller ”barn och unga vuxna” som viktiga målgrupper och utgångspunkter när det gäller kulturutvecklingen i Blekinge. Detta är självfallet angelägna ambitioner i sig som regionen såklart ska framhäva i sin plan, men KLYS vill påminna regionen om risker; dels risken för att ”barn och unga” blir ett urholkat begrepp i sammanhanget, dels risken för att den regionala kulturpolitiken inte kommer att bedriva ett resursmässigt balanserat kulturutvecklingsarbete med likvärdighet i satsningar för alla olika publikgrupper/åldrar i regionen.

KLYS ser positivt på hur Blekinge mer utförligt än i många andra regionala kulturplaner redogör för kommunernas roll i kulturutvecklingsarbetet. Vi vill dock påminna om att det är ett förhållande som kan vara problematiskt för utvecklingsarbetet på sikt. Hur ska regionen stimulera en eventuellt mindre ambitiös kommun så att kulturplanen förverkligas likvärdigt för samtliga medborgare i regionens alla kommuner?

Principen om armlängds avstånd

KLYS välkomnar hur Blekinge i sin plan tydligt betonar principen om armlängds avstånd mellan politik och konstnärligt skapande, och hur konstnärlig frihet lyfts fram kopplat till detta. Principen nämns på flera ställen i planen; bl a påpekas att: ”Utgångspunkter i det politiska arbetet handlar om kulturens egenvärde och armlängds avstånd.” (sid 51)

Principen borde dock ges ett eget rubricerat avsnitt i planen för att belysa den separat i ännu högre grad och med mer konkretion och proportion kopplat till olika områden. Vi noterar att principen nämns i avsnittet om verksamhetsområdet Bild och form (sid 17), men inte vad vi kan se i några andra avsnitt om övriga konstområden – en inkonsekvens som regionen bör åtgärda, för visst har väl regionen ambitionen att principen är lika viktig att följa inom samtliga konstområden?

Kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet

KLYS välkomnar att begreppet *kulturens egenvärde* lyfts fram som en av utgångspunkterna för Region Blekinges kulturpolitik och kulturutveckling (sid 50). Det redogörs klart och tydligt på sidan 6 att ”inom de olika perspektiven för politiska beslut utgår Region Blekinges kultur- och bildningsnämnd ifrån tre grundläggande principer som handlar om konsten och kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund samt kulturens kraft i samhällsutvecklingen.”

KLYS välkomnar att *konstnärlig kvalitet* ingår som ett mål i en av de tre särskilda satsningar som särskilt behöver uppmärksammas och resurstärkas under kommande planperiod. Att främja *hög kvalitet* betonas av regionen i planens avsnitt om litteratur, film, dans och musik.

KLYS sätter stort värde på att Region Blekinge lyfter fram begreppet *ytrandefrihet* på flera ställen i kulturplanen, samt att det finns flera skrivningar om begreppet *konstnärlig frihet*. På sidan 6 talas det om "frihet för det konstnärliga skapandet", och på sidan 17 hävdas att "arbetet med att stärka begreppen konstnärlig frihet, ytrandefrihet och armlängds avstånd inom konstområdet" fortsatt ska främjas.

Kulturplanen kunde tjäna på att kompletteras med skrivningar där regionen tydliggör innebörden av konstnärlig frihet i det regionala kulturutvecklingsarbetet med verksamhetsområdena, samt kopplingen mellan konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet. I det sammanhanget kan även distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

Även om ordet *kvalitet* är flitigt förekommande i denna kulturplan är det viktigt att det inte bara blir ett välklingande ord i skrift utan konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten. Kanske kunde regionen i planen redogöra för sin syn på konstnärlig kvalitet kopplat till de kulturpolitiska målen och konstens egenvärde och frihet enligt vårt förslag om frihetsbegreppet ovan?

Möjligen kunde planen tjäna på att ha ett specifikt rubricerat avsnitt, där regionen samlat redogör för sin syn på kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och distinktionen mellan amatör- och professionell kultur. I anslutning till detta vore det önskvärt om regionen också tydliggör sin uppfattning om hur fri konst och kultur relaterar till instrumentella aspekter i den regionala kulturpolitiken och de planerade satsningarna, och hur man avser att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och kvalitet i utvecklingsarbetet med kulturella och kreativa näringar.

KLYS kommentarer och förslag:

- Positivt hur kommunernas roll lyfts i planen, men problematisera gärna hur regionen avser se till att likvärdighet i kulturen ska upprätthållas mellan alla regionens kommuner under hela planperioden.
- KLYS välkomnar hur utförligt *principen om armlängds avstånd* lyfts, men kanske kunde detta göras samlat i ett eget rubricerat avsnitt.
- Föredömligt hur regionen lyfter en rad konstnärspolitiskt viktiga begrepp i planen. Kanske kunde samla dessa i ett specifikt avsnitt om konstnärlig kvalitet, frihet etc.
- "Barn och unga" poängteras som målgrupp i påtagligt många delar av kulturplanen. KLYS vill påminna om att balansera åldrar och publikgrupper i det regionala kulturutvecklingsarbetet.

6 Kulturskarpares villkor och regional konstnärspolitik

Region Blekinge beskriver i planen sin kulturella infrastruktur som bristfällig med en avsaknad av större kulturinstitutioner (sid 7). En övergripande ambition är att under kommande planperiod stärka denna infrastruktur och få kulturen att ta mer plats i den regionala utvecklingen i stort, bl a med hjälp av att stärka de professionella kulturskarpares möjligheter att verka och utvecklas i Blekinge.

KLYS välkomnar och sätter stort värde på att Region Blekinge i sin kulturplan betonar konstnärspolitiska sakfrågor som viktiga för kulturutvecklingen över lag. Det är föredömligt hur regionen med ett specifikt rubricerat avsnitt i planen lyfter fram professionella kulturskarpare och deras villkor för att kunna vara yrkesverksamma i regionen. Många skrivningar vittnar om att regionen har en förståelse för utmaningarna för den professionella/yrkesutövande kulturskarpares möjligheter att arbeta och försörja sig. I många delar av planen uttrycker regionen ambitionen att stärka och stötta kulturskarpare med utveckling av arbetsmöjligheter och kompetensutveckling.

När regionen redogör för dessa ambitioner och föreslagna satsningar läser KLYS det som åtgärder som givetvis bidrar till ett berikat kulturliv för Region Blekinge och på sikt sannolikt fler arbetstillfällen samt möjligheter till försörjning på den egna verksamheten som professionell kulturskapare. Men detta till trots framstår det konstnärspolitiska perspektivet som relativt underordnat och vagt i kulturplanens helhet. Riskerna finns att ambitionerna till delar är för allmänt hållna och kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

De goda konstnärspolitiska ambitionerna till trots blir det i Blekinges kulturplan väldigt mycket nulägesbeskrivning blandat med visionära önskemål om hur det borde vara. KLYS föreslår att regionen konkretiserar sig mycket mer och presenterar fler konstruktiva och framför allt konkreta skrivningar som kopplar ihop en del av de rätt allmänt formulerade utvecklingsambitioner i planen. Kanske är avsikterna att detta ska göras i årliga handlingsplaner? I så fall borde detta påpekas i sig i en sådan här flerårig, övergripande kulturplan, som annars riskerar att bli ett visionärt dokument mer än ett verklighetsförankrat planeringsdokument. KLYS noterar att handlingsplaner nämns för bild och formområdet, både regionalt och interregionalt för Sydsverige, men att skrivningar om handlingsplaner gällande några andra konstområden inte finns i kulturplanen – denna obalans bör åtgärdas.

Avsnittet "Professionella kulturskapare" (s. 46-48)

Här ges en tydlig och ingående lägesbeskrivning av kulturskaparnas villkor, definitioner, utbildningsnivåer, problematik kring anställning/uppdragsformer kontra socialförsäkringssystem – allt som vi inom KLYS känner väl till och som är mycket bra att pedagogiskt beskriva för kulturplanens läsare.

Regionen bör i planen även informera om att ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa, samt gällande arvodesrekommendationer från exempelvis KLYS och våra medlemsorganisationer. Regionen bör också alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer beakta såväl kollektiv- och ramavtal, som arvodesrekommendationer och upphovsrätt. KLYS finner det också önskvärt att regionen i sin plan formulerar vilka ekonomiska ambitioner man har för att uppnå detta.

Planen lyfter i övrigt föredömligt fram regionens syn på upphovsrättsliga frågor och upphovspersoners förutsättningar i kulturlivet. Se även vad vi skriver om digitalisering och upphovsrätt nedan.

Kompetensutveckling för kulturskapare

I planens avsnitt om verksamhetsområdet *musik* står det att läsa:

"Att bidra till musikkivets utveckling genom att förstärka regionala stödfunktioner och möta behov av kompetensutveckling inom projektledning, upphovsrätt, internationalisering och konstnärlig utveckling är viktigt." (sid 26)

KLYS noterar att det enbart är i avsnitten om *musik* respektive *slöjd* som regionen lyfter fram vikten av kompetensutveckling. Musikavsnittet är som i citatet ovan rätt detaljerat kring detta, vilket gör det extra inkonsekvent att övriga konstområden saknar motsvarande skrivningar i saken. Har Region Blekinge inga avsikter att främja kompetensutveckling för kulturskapare även inom andra konstområden under kommande planperiod? Finns det kompetensutvecklingsprojekt inom Regionsamverkan Sydsverige som relaterar till Blekinge och som borde nämnas i kulturplanen?

Planen kunde tjäna på en samlad, utförlig redogörelse för regionens syn på och plan för kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Blekinge i alla konstområden. Detta

skulle kunna göras med rubriken "Kompetensutveckling" och placeras i avsnittet "Professionella kulturskapare" (sid 46-48).

Gränsdragningar mellan professionell och ideell kultur

På sidan 43 i planen står det: "Blekinge har ett kulturliv och en tradition som till stor del vilar på föreningar och ideella krafter som både arrangörer och utövare."

Längre fram i samma avsnitt påpekar regionen att: "Det handlar om att stärka den kulturella infrastrukturen för att öka tillgängligheten till kultur."

Kanske borde Blekinges kulturplan förtydliga hur regionen ser på samverkan mellan professionella och ideella krafter, bl.a. för återväxten av professionella kulturskapare. En i KLYS ögon ytterst relevant fråga att ställa sig är hur gränsen mellan professionella och amatörer kan upprätthållas, eller i vilken grad regionen i sin kulturpolitik eftersträvar tydliga gränsdragningar mellan professionellt verksamma och de ideella samt amatörer.

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018 betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region, inte minst i lokalsamhällena. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna över lag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en generell fara i landets regioner att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd där det ofta finns mindre resurser till professionell kulturell infrastruktur och kompetens.

Inventering av kulturskaparna och deras förutsättningar

När det gäller kartläggning och inventering av professionella kulturskapare inom de olika konstområdena nämns i Blekinges kulturplan enbart en kartläggning av litteraturområdet som gjordes 2016. KLYS ser gärna att regionen kartlägger förutsättningarna för att vara yrkesverksam i regionen generellt. Inom konstområden där det inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. En regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018.

Kulturskapers arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat. För denna sak är det viktigt att Region Blekinge i sin kulturplan uppmärksammar att även regionalt anlitade kulturskapare på alla nivåer i kulturverksamheter har rätt till en god arbetsmiljö. KLYS välkomnar att regionen påpekar problematiken med ett ökat hot och hat mot kulturskapare i spåren av

en ökad digitalisering, och risker med undermålig arbetsmiljö i delar av scenkonsten. Det saknas dock i planen några konkreta förslag på åtgärder från regionens sida.

Konstnärlig residensverksamhet

I avsnittet om dans på sidan 24 i planen står det: "Residens är en metod som innebär att professionella kulturskapare kommer från olika delar av världen för att arbeta med utveckling, samverkan och produktion i Blekinge. Kulturskaparna jobbar ofta med att aktivera delaktighet från lokalsamhället vilket skapar samhörighet och intresse. Residens leder också ofta till långsiktig samverkan mellan plats och kulturskapare vilket gynnar kulturlivet i Blekinge."

KLYS välkomnar denna tydliga skrivning, men finner den felplacerad i dokumentet. Texten är ju övergripande och syftar på residens inom alla konstområden, inte enbart dans, och därför borde denna placeras med en egen underrubrik; "Konstnärlig residensverksamhet", i ett övergripande avsnitt som exempelvis "Professionella kulturskapare" (sid 46-48).

Konstnärlig residensverksamhet lyfts fram i avsnitten om bild och form, slöjd, musik, dans samt teater. Eftersom Blekinge är en så pass liten region är det förståeligt att regionen i mindre utsträckning än större regioner kan satsa på egna residens, och att regionen i första hand förlitar sig på internationella, nationella och interregionala residenssatsningar. Här är Regionsamverkan Sydsverige en viktig resurs.

Det är positivt att läsa hur regionen poängterar musikresidens: "En potentiell utveckling inom musikområdet i Blekinge är att skapa residensmöjligheter. Detta kan stärka kulturskaparna som redan finns i regionen samt bidra till fler möjligheter för Blekingeborna att kunna ta del av ett mer varierat utbud." (sid 26)

Egna regionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera. Det bör vara en relativt enkel sak för regionen att exempelvis skapa ett filmar-/konstnärsresidens, där kulturskapare får tillgång till arbetslokal och enkelt boende kopplat till någon regional plats/aktör, och om medel finns även ett litet stipendium. För just filmare finns det få residensmöjligheter över lag, men de som finns är mycket uppskattade. Ett konstnärsresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka.

Kulturella och kreativa näringar

KLYS välkomnar att Region Blekinge lyfter fram kulturella och kreativa näringar (KKN) i flera delar av kulturplanen och att regionen beskriver området mycket utförligt och pedagogiskt i ett eget avsnitt (sid 48-50). Dock är det många vaga formuleringar som mest är konstateranden av sakernas tillstånd och generella ambitioner utan konkretion:

"Det är viktigt att synliggöra kulturella och kreativa näringar och deras betydelse för arbetsmarknaden och tillväxten i Blekinge." (sid 50)

"Samverkan behöver utvecklas ytterligare. Inte bara mellan branscher och över politikområden, utan även över kommun- och regiongränser [...]" (sid 50)

KLYS anser att det vore på sin plats med mer konkretion i kulturplanen på vad utvecklingsinsatser för KKN under planperioden skulle innebära i sak. Kan det gälla ett resurscentrum med datorpark, handledning, replokal, teknikpool t ex?

Det är bra att regionen sätter ljuset på den kulturella kärnan inom KKN. Men det vore önskvärt att i ännu högre grad i kulturplanen i sak tydliggöra kulturskaparnas yrkeskompetensers betydelse för KKN, och synergier mellan satsningar på professionella kulturskapare inom de olika konstområdena och kulturrelaterade näringar (KKN) i regionen under planperioden.

Digitalisering och upphovsrätt

De flesta kulturplaner som KLYS har läst de senaste åren har ett övergripande avsnitt om digitalisering i relation till kulturutveckling. I Region Blekinges kulturplan saknas ett sådant avsnitt trots att regionen lyfter digitalisering relativt mycket i flera delar av planen. Det talas mycket i planen om "digitaliseringens möjligheter". Digitalisering lyfts i anslutning till bl a arrangörsutveckling, arbetsmiljö med ökat hot och hat mot kulturskapare, och kopplat till KKN-sektorn.

KLYS uppfattar emellertid det som aningen sporadiskt och ostrukturerat med hur området digitalisering hanteras i Blekinges kulturplan. Förslagsvis kunde regionen lyfta digitaliseringen specifikt i ett avsnitt mer ingående i relation till konstområdena och hur kultur- och konstnärspolitiken ska hantera utvecklingsfrågor kring digitalisering rent konkret i regionen under planperioden.

Ett eget ämnessamlat avsnitt kunde ha övergripande redogörelser och strategiskrivningar om hur kulturutvecklingen i regionen relaterar till regionala och nationella digitaliseringsstrategier. Här kunde det finnas fördjupande skrivningar om regionens utvecklingsplaner under planperioden för digital infrastruktur.

KLYS värdesätter att Region Blekinge lyfter fram *upphovsrätten* för kulturskapare på flera ställen i planen och det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas villkor och skapar utmaningar för upphovsrättsliga ersättningar till upphovspersoner. Skrivningen på sidan 47 är föredömlig: "För att professionella kulturskapare ska kunna försörja sig på sitt konstnärskap krävs en efterfrågan, men också en skälig ersättning för det arbete som utförs. Upphovsrätten har en central betydelse i detta, särskilt genom digitaliseringens ökande tjänster." Detta kunde utvecklas ytterligare i ett särskilt avsnitt om digitalisering; frågan hur en region avser att arbeta för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken. KLYS vill här hänvisa till den rapport som *Konstnärsnämnden* arbetar med just nu om *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärer*, som ska vara klar den sista maj i år.

Finns det tankar kring ett övergripande kompetenscentrum för digital utveckling i regionen, eller interregionalt i Sydsverige, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? I KLYS ögon är detta är en sakfråga som med fördel kan samordnas interregionalt med närliggande regioner.

KLYS kommentarer och förslag:

- KLYS saknar konkretion och finner planens konstnärspolitiska ambitioner vaga och mer visionära. Vad ska konkret göras? Hänvisa till ev årshandlingsplaner som planeras göras.
- Viktigt att pedagogiskt i planen klargöra regionens syn på gränsdragningar mellan professionell kulturverksamhet och ideell- resp. amatörverksamhet när det gäller planerade insatser.
- Bra att litteraturen har kartlagts, men kartlägg och inventera också professionella kulturskapare inom övriga konstområden, och förutsättningarna att vara yrkesverksam i Blekinge. Nämn i planen om även andra kartläggningar redan gjorts inom vissa konstområden och kan kopplas till kulturplanen.

- Samla gärna skrivningar övergripande om kompetensutveckling för kulturskapare i ett eget avsnitt.
- Bra att kulturskapares arbetsmiljö lyfts i planen.
- KLYS saknar ett övergripande avsnitt om digitaliseringens påverkan på kulturlivet i Blekinge. Koppla gärna digitalisering konkret till insatser inom konstområdena; hur kulturskaparnas yrken relaterar till regionala digitala satsningar i praktiken.
- Bra att upphovsrätten för kulturskapare poängteras på flera ställen.
- Samla gärna skrivningar om konstnärliga residens i ett konstområdesövergripande avsnitt.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst – teater, dans, musik (s. 21-27)

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Fackförbundet Scen & Film** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om teater och dans:

I ingressen till scenkonstavsnittet förklaras att scenkonst delas in i teater, dans och musik som får representera en mängd olika uttryck. Vi efterfrågar ändå begreppet cirkus, som står på egna ben och som inte omnämns vare sig under teater eller dans. Scenkonstområdet är brett och förutom cirkus/nycirkus omfattar området konst- och kulturformer som gatuteater, musikdramatik, performance, revy och blandformer av dessa. De konstnärliga uttrycken är ofta gränsöverskridande. Nu omnämns inte dessa områden alls i planen, vilket bör åtgärdas.

Teater (s. 21-23)

I ingressen till teateravsnittet återkommer en uppräkningslista av de som omfattas av teater och här konkretiseras de konstnärliga utövarna bland annat av skådespelare. Då scenkonstbegreppet ska innefatta även musikal, opera och cirkus, och i den indelning som kulturplanen gör med teater/dans/musik, blir avsnittet med teater väldigt teatertungt och lämnar inget utrymme för opera, musikal och cirkus. Bättre att skriva konstnärliga utövare på samma sätt som de senare omnämner alla tekniker inom området med just begreppet tekniker.

Under den sista rubriken "Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara [...]" (s. 23) finns två meningar som vi tror har hamnat fel – de berör daglig träning och nationella residens, dessa två meningar tror vi ska ligga under området Dans. Med det sagt så saknar vi däremot tydliga kompetensutvecklings- och utvecklingsbeskrivningar för specifikt området Teater.

Dans (s. 23-25)

Uppföljningen av tidigare kulturplaners arbete som lett till dansscenen i Karlshamn lyfts fram och det är som vi tidigare nämnt bra med synligheten i vad tidigare kulturplans arbete resulterat i. Mycket av arbetet under Dans innefattar samverkan på olika sätt och återigen saknar vi närmre formuleringar kring Blekinges ansvar och roll. När det gäller dansscenen i Karlshamn framgår det inte riktigt heller utan här skriver de om möjligheter att utveckla vidare osv – men vems är ansvaret för scenen?

I allra sista stycket omnämns Dans för Parkinson som ett exempel på ett utvecklingsområde. Det är första gången det projektet omnämns, det saknar förankring och beskrivning och det är oklart i vems regi det bedrivs.

Musik (s. 25-27)

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Sveriges Yrkesmusikerförbund (Symf)** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om musik:

När det gäller att regionen i kulturplanen refererar till den statliga utredningen "Konstnär – oavsett villkor" finner Symf det nödvändigt att påpeka att utredningen är ofullständig när det gäller musiksektorn och därmed inte fungerar som ett underlag att använda för denna sektor. Planens avsnitt om musik är i våra ögon ganska visionslöst och saknar engagemang.

Tittar man i backspeglarna så har t ex Lyckå Kammamusikfestival samt Operapelago sitt ursprung från personer som fått sin utbildning i de kommunala musikskolorna och kommit tillbaka för att skapa kultur i sin hembygd. Det samarbetet som en gång var en verklighet mellan kommunernas musikutbildningar och den profession som alltid funnits i Marinens musikkår (f d regionmusiken och Flottans Musikkår) skapade ett aktivt och turnerade musikutbud som nådde hela länet. Det skapade också en mylla ur vilken många blivande professionella musiker växte.

I kulturplanen framhåller man regionens litenhet och påpekar vikten av att ingå i ett större sammanhang. Det är bra att man ser fördelen med samarbete med de närliggande regionerna men Blekinge har historiskt sett på egen hand haft ett stort musikutbud, inte minst tack vare en stor amatörverksamhet sammanflätad med de lokala professionella musikerna som varit verksamma. (Instrumentallärarna mycket viktig del av dessa). Risken finns att regionen frångår sig sitt eget ansvar för det professionella utövandet och lutar sig på vad som kan produceras i de större grannregionerna. KLYS och Symf saknar de egna stora visionerna hos Region Blekinge.

Regionen tycks helt missa chansen att med Marinens Musikår och BIBA ta täten i frågan om blåsmusikens framtid med den akuta bristen på återväxt.

KLYS och Symf saknar helt orden "kollektivavtalade löner" i planen och att ersättningsnivåer ska ligga i linje med dessa. Det saknas också en konsekvensbedömning av effekterna av pandemin. Vad händer till exempel med de lokala arrangörerna och hur tänker man att arbeta för att bibehålla den musikaliska infrastrukturen man framhåller i planen.

Regionen faller också lite i fällan att prata om nya målgrupper och vidga utbudet. Det är självklart ett viktigt arbete men bör inte stå ensamt utan en tanke om hur man ska behålla den publik som redan finns. Krogmodellen om en in, en ut skapar inte ett bredare publikunderlag.

Arrangörsleden

På sidan 22 i planen står det: "Arrangörerna, som är en väsentlig del av infrastrukturen för scenkonsten att nå sin publik, byggs idag på ideella krafter."

Regionen har en vällovlig ambition att stötta unga arrangörer. Alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonsten är viktiga. Som citatet ovan påvisar kan det i en lokal kontext i gles- och landsbygd många gånger vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av (eller hela) infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att regionen i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som under planperioden är satsningar på professionell verksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling, samt vilka avtalsenliga och skäliga ersättningsnivåer som gäller.

KLYS, Symf och Fackförbundet Scen & Film vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

7.2 Bild och form (s. 16-18) samt Slöjd och konsthantverk (s. 33-34)

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) är medlem i KLYS och företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer. KRO har separat skickat in ett eget längre remissvar på kulturplaneremissen. I KLYS remissvar har vi därför nedan enbart övergripande synpunkter gällande bild- och formkonstområdet, och vi hänvisar utöver detta till KROs eget remissvar.

Prioriterade områden inom bild- och formkonst i tider av Covid-19:

- Öka/säkerställ intäkter
- Tidigarelägga planerade inköp av konst
- Utöka budget för inköp av konst
- Omstrukturera bidrag och ge låttnader
- Dra ner på kostnader/inför hyreslättnader
- Stimulera efterfrågan på konst
- Fördela arbetsstipendier

Konstnärernas Riksorganisations löpande prioriterade områden är följande, och KLYS och KRO föreslår att Region Blekinge utöver vad som redan står i remissförslaget skriver in så mycket som möjligt från dessa punkter i sin kulturplan:

- Säkerställa att form, konst- och designverksamheter som får regionalt stöd skäligen ersätter de professionella konstnärer, formgivare och konsthantverkare som engageras i utställningar, panelsamtal, föreläsningar samt andra uppdrag och projekt.
- Genomföra kompetenshöjande insatser gentemot kommunerna kring hur följa MU-avtalet. Fortsätta att arbeta med utvecklingen av det fina MU-arbete som gjorts i regionen.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer. Tänk på att kvalitetsgranska urvalsgrupper inför upphandlingar.
- Arbeta systematiskt med armlängsavstånds-principen. Säkerställ att politiken möjliggör konst och att särskilt sakkunniga tjänstepersoner arbetar med de konstnärliga besluten. Inrätta sakråd för fördelning av medel till konstnärer vars medlemmar kontinuerligt roterar; tänk på representation i dessa grupper.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som cultural planning) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar. Stödja kommunerna så att enprocentsregeln fortsätter användas i alla kommuner.
- Arbeta strategiskt i frågan om hot och hat mot konstnärer. Arbeta för att konstnärer inte ska idka självrensning utifrån att institutioner backar kring vissa eventuellt kontroversiella

utställningar. Utbilda institutioner i att hantera hot och hat kring utställningar.

- Hjälpa kommunerna att säkerställa tillgången till adekvata arbetslokaler och ateljéer för konstnärlig verksamhet till kostnader som är rimliga för professionella bild- och formkonstnärer. Det är också utmärkt att inkludera lokaler för kulturell verksamhet i stadsplaneringen.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med Bildupphovsrätt i Sverige.

7.3 Film och rörlig bild (s. 18-20)

KLYS och KLYS medlemsorganisationer **Oberoende Filmares Förbund (OFF)** och **Fackförbundet Scen & Film** finner att planens avsnitt om film och rörlig bild ger en bra och tydlig nulägesbild av filmområdet i Blekinge. I rubriken hänvisar regionen till film och rörlig bild men tar inte med spelområdet, vilket dock även det beskrivs i texten. För tydlighetens skull bör antingen avsnittsrubriken justeras eller att spelområdet få en egen underrubrik i avsnittet.

Det är intressant med de särskilda satsningar regionen har valt att precisera och vi är naturligtvis särskilt glada att film och rörlig bild är ett sådant område. Men även här återkommer begrepp som samverkan och interregionala samarbeten utan konkret ansvar för just Blekinge. Vi saknar också konkret kulturskaparna/filmarbetarna under rubriken "Film och rörlig bild". Det är sammanfattningsvis även en väldigt övergripande och svepande satsning för att vara "särskild".

I avsnittets ingress räknas det upp en mängd olika yrkesgrupper. Märkligt nog är det få filmarbetare som omnämns. Författare och musiker i all ära, men FAD, scripta, runner, filmfotograf och platschef är kanske mer troliga yrkesgrupper som är direkt berörda av filmarbetet. Kanske lite lättvindigt att låta begreppet filmarbetare omfatta alla filmens yrkesgrupper. I ingressen separeras filmkulturell verksamhet från filmproduktion, vilket vi finner märkligt – filmproduktion är ju i hög grad filmkulturell verksamhet – är det en uppdelning mellan "fin" och "kommersiell" film som regionen eftersträvar här, så framgår det inte och är i sig en problematisk uppdelning.

När det gäller stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka i Blekinge, ser vi positivt på att man vill fortsätta att satsa på talangutveckling, och planerna på ett internationellt centrum för postproduktion låter väldigt intressant. I övrigt saknar vi mer utförliga beskrivningar om förutsättningar för filmarbetare att konkret verka och finnas i Blekinge.

Det verkar finnas en förståelse hos Region Blekinge för vikten av mötesplatser i form av filmfestivaler och biografer, och vi uppskattar också att man trycker på vikten av filmpedagogik i form av möten mellan filmpedagoger och elever i skolorna. Detta är något som ofta även gynnar yrkesverksamma filmare.

Vi ser gärna att kulturplanen trycker på vikten av både utökad och fortsatt finansiering av filmproduktioner genom t ex Filmregion Sydost. Planen nämner att det finns filmare i regionen som arbetar med dokumentärfilm, spelfilm, tv-produktion etc. För att behålla dessa kreatörer och utveckla en stark och levande bransch behövs fler satsningar än de som syftar till "visning, spridning och attraktivitet". Sådana satsningar kan sätta regionen på kartan, men i hur stor utsträckning hjälper de filmare som bor i regionen att finansiera sitt arbete och sina filmer? Producenter och regissörer behöver finansiera sina projekt och här kommer talangutvecklingsstöd en bit på vägen, men för både nyare och mer etablerade filmare behövs utvecklingsstöd, produktionsstöd, stipendier och investeringar. Regionala utvecklingsinsatser är ofta knutna till någon typ av incitament som ska ge regionen synlighet

och status. Det är förståeligt. Vi skulle dock vilja se fler investeringar och satsningar på filmområdet som syftar till att utveckla och stärka filmkonsten som sådan, och de yrkesverksamma filmarna, då vi anser det vara en starkare affärsmodell.

7.4 Litteratur och läsfrämjande (s. 27-29)

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Författarförbundet** välkomnar att litteraturområdet lyfts fram som en särskild satsning. Målet är att utveckla ett konstområde som idag beskrivs ha svag regional infrastruktur i Blekinge. Litteraturområdet behöver stärkas för att kunna skapa förutsättningar för författare att verka i Blekinge, fokusera på ungdomars skrivande samt utveckla litteratur som besöksnäring.

Det finns ett tydligt aspektpolitiskt anslag i planen när det gäller kulturens/litteraturens nytta för t ex barn och unga, men också för demokrati och yttrandefrihet. Kulturens egenvärde betonas egentligen inte konkret i själva planen, men presenteras som begrepp under rubriken Kulturpolitik. Det är inte en plan som har fokus på konstnärlig kvalitet och förnyelse för litteraturområdet, utan är mer en plan med administrativt fokus. Armlängds avstånd presenteras också inledningsvis, men återfinns inte i avsnittet om litteratur. Förutsättningarna att verka som litteraturskapare i regionen beskrivs delvis utifrån brister som det fortfarande inte finns konkreta ambitioner att lösa – till exempel vad gäller ersättning.

Den regionala konstnärspolitiken har tre mål: Fler och nya deltagare i Blekinges kulturliv. Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge. Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge. Målen genomsyrar dock inte helt den konkreta planen för litteraturområdet, särskilt inte när det gäller att ta tillvara på professionella inom ordområdet samt att stärka kreativiteten och innovationskraften i regionen.

Behovet av rimliga avtal och ersättningar samt kompetensutveckling finns noterat, men har inte någon konkret lösning i kulturplanen. Här skulle det vara bra om det framgick att de flesta professionella författare till största delen försörjer sig på framträdanden i skolor, bibliotek, föreningar m fl, då kunskapen om detta generellt är låg bland beställare (se Författarförbundets kampanj "Ordet är fritt men inte gratis"). Som ett stöd och en möjlighet för litterära kulturskapare lyfts samverkan med andra regioner och mellan kommunerna fram. Ett genreöverskridande samarbete för konstskapare inom Sydsverige kunde starkt gynna utövare inom ordområdet – men hur ska det gå till? Hur arbetar Blekinge konkret med det här, och vem ansvarar?

Litteratur och läsfrämjande presenteras som ett gemensamt område. Läsfrämjande åtgärder beskrivs inledningsvis och därefter följer ett stycke om litteraturfrämjande arbete med utgångspunkt i Olofströms kommun, som regionen avser att fortsätta samverka med för att utveckla kommunen som litterär nod i Blekinge. Utvecklingsarbetet sägs ha påbörjats under förra kulturplansperioden, men behöver fortsatt uppmärksammas under kommande planperiod. Olofström beskrivs som ett centrum för litteraturutveckling i regionen, men inte på vilket sätt, inte heller nämns i kvantifierbara mål hur man ämnar utveckla Olofström som "litterär nod". Vidare beskrivs kreativa näringar och ersättningar, ny teknik, litterära arenor, yrkesverksamma författare och strategier för att tillgängliggöra regional litteratur.

När det gäller utvecklingsområden kopplas de övergripande målen för kulturutveckling till litteratur och läsande. Bibliotekens betydelse för att engagera ungdomar, men också nya svenskar, i kulturlivet poängteras. Det står dock ingenting om hur integrationen av nya svenskar i kulturlivet ska gå till, det

finns heller ingen diskussion om eller redovisning av antalet fristadsförfattare i regionen och hur man arbetar med dem. Behovet av mötesplatser och bättre förutsättningar för verksamma författare som identifierades redan 2016 kvarstår. Litteraturens betydelse för demokrati och yttrandefrihet poängteras, liksom samverkan mellan olika aktörer för att utveckla den lokala litteraturen. Som regionala aktörer identifieras Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Blekinge Läns Bildningsförbund, föreningar, professionella kulturskapare samt kulturella och kreativa näringar.

Yttrandefrihet nämns som något som gynnas av ordområdet. Avtalsenlig ersättning konstateras som ett behov. Fristadsfrågan nämns som sagt inte alls.

Styrkor med planen är att den har tydligt definierade övergripande mål och att samtliga kulturområden behandlas utifrån dem. Det finns också en tydlig medvetenhet om regionala svagheter och styrkor, och tankar om hur svagheter kan hanteras genom samverkan. Svagheter är att det är en plan som främst har fokus på övergripande mål, och där litteraturens särart som kulturområde inte tillvaratas på ett genomtänkt sätt. Brister som har uppmärksammats, till exempel när det gäller förutsättningar för verksamma författare, har inga föreslagna lösningar. Den litterära "nod" som presenteras i form av Olofström saknar konkret definition utifrån litteraturområdets mål och behov – vad, varför, på vilket sätt?

I kulturplanens inledande del beskrivs också grundläggande principer och utgångspunkter som inte är konkretiserade eller synliggjorda i den del som behandlar litteratur och läsfrämjande. Dels gäller det konstaterandet att var sjätte författare och bildkonstnär varit utsatta för hot, trakasserier, stöld, våld eller skadegörelse under "senare år" (dvs innan 2016) och att det påverkar yttrandefriheten, delaktigheten, samtalen och den fria obundna kulturen. Dels står det också uttalat att region Blekinges kultur- och bildningsnämnd utgår från konstens och kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund samt kulturens kraft i samhällsutvecklingen. Skrivningar om hur man kan hantera hot och trakasserier, främja yttrandefrihet, delaktighet och fri konst samt lyfta fram litteraturens egenvärde saknas under rubriken Litteratur och läsfrämjande, vilket är en brist. Överlag upplevs de prioriterade målen för litteraturen som mer aspektpolitiska och administrativa än med fokus på litteraturens egenvärde som konstform.

8 Sammanfattning

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronakrisen har blivit mycket kännbar för KLYS och KLYS 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Detta yttrande utgår dock från vad som i sak redogörs i planen enligt ett normalt läge.

Vi hoppas att Region Blekinge under 2021/2022 kommer med analyser av hur Coronakrisens effekter påverkar de avsikter som regionen aviserat i denna kulturplan, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering. Det saknas i planen en konsekvensbedömning av effekterna av pandemin. Hur påverkas t ex lokala kulturarrangörer om pandemin drar ut på tiden, och hur tänker regionen arbeta för att bibehålla den kulturella infrastruktur man framhåller i planen? KLYS vill här hänvisa till vårt förslag till regionalt krispaket⁵ som presenterades under våren 2020, men fortfarande är högst relevant för en sund återstart av kulturen i landets regioner.

⁵ KLYS regionala krispaket finns här: <https://www.klys.se/wp-content/uploads/2020/04/KLYS-f%C3%B6rslag-till-regionalt-krispaket-f%C3%B6r-kulturen-200417.pdf>

KLYS har både ris och ros att komma med gällande Region Blekinges remissförslag till ny kulturplan för perioden 2022-2025. Det är i KLYS ögon mycket positivt med hur konstnärspolitiska sakfrågor och perspektiv lyfts fram i denna välformulerade plan. Regionen betonar vikten av att utveckla den kulturella infrastrukturen i samverkan med både kommuner, grannregioner, kulturverksamheter och kulturskapare. Särskilt värdefullt är att regionen betonar kulturens egenvärde och armlängds avståndsprincipen, liksom yttrandefrihet och många kulturskapares utsatthet i sina yrken.

Ett välskrivet och pedagogiskt dokument till trots; planen säger mycket om vad som behöver utvecklas men mindre om hur detta ska gå till. Den framstår bitvis som diffus och till delar snarare som ett visionsdokument än just en plan. KLYS ställer sig frågande till är varför regionen inte är tydligare och mer konkret med vad som avses uppnås under planperioden i sak när det gäller kulturutvecklingen i Region Blekinge. Med generell formulerade skrivningar finns alltid risken att de kan användas lite hur som helst; att de stora orden blir till intet förpliktigande. Det är i resurssatta verksamhetsplaner som det kommer visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör. Trots de många orden kanske betydelsen av kulturens självständiga värde är underordnat aspektpolitiska mål att uppfylla Agenda 2030. Det känns om att den instrumentella användningen av kulturen står i första rummet vilket kan förklara en viss energibrist i planen.

Barn och unga återkommer i hela kulturplanen, dels som ett eget avsnitt, dels återkommande invävt i beskrivningen av intentionerna för alla våra konstområden. Det finns en problematik med detta då det blir svårt att få en översikt av vad satsningarna på barn och unga egentligen innebär och vad satsningen på andra områden än just barn och unga är. Satsningar på barn och unga är självfallet bra ambitioner i sig, men KLYS vill påminna regionen om risker för att den regionala kulturpolitiken inte formar ett kulturutvecklingsarbete som blir resursmässigt balanserat och likvärdigt för alla publikgrupper/åldrar i regionen.

Att regionen är liten återkommer planen ofta till och här hänvisas mycket arbete till samverkan på ett större regionöverskridande sätt. Här saknas dock definitioner av vad just Blekinges roll och ansvar är i dessa samverkansprojekt. Eftersom planen är Blekinges kulturplan borde det vara tydligare vad Blekinges intention och ansvar är i dessa olika samverkanskonstellationer.

KLYS värdesätter att Region Blekinge genom åren haft ett kulturskaparsamråd och hoppas att gruppen fortsätter sitt arbete även under kommande planperiod som en expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med årsplanering och resursfördelning. KLYS hoppas på ett fortlöpande gott informationsutbyte med regionen om samrådsutveckling, dialogarbete och representativitet

KLYS vill slutligen tacka Region Blekinges kulturförvaltning för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2022-2025. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmares Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm • klys@klys.se • www.klys.se